

Symposium na temat „Współczesne kierunki ekologii – ekologia behawioralna” (Lublin, 25–26 XI 1995 r.)

W ramach obchodów 50-lecia istnienia lubelskiego ośrodka akademickiego oraz dorocznych zebrań naukowych Polskiego Towarzystwa Ekologicznego zorganizowano symposium, którego myślą przewodnią było zwrócenie uwagi na jeden ze współcześnie

rozwijających się kierunków, jakim jest ekologia behawioralna. Ponadto w ramach działalności Polskiego Towarzystwa Ekologicznego starano się stworzyć forum wymiany wzajemnej informacji i współdziałania w zakresie badań ekologicznych.

Przedstawiono również kierunki aktualnie prowadzonych badań ekologicznych w uczelniach Lublina: na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, na Akademii Rolniczej i Akademii Medycznej oraz wskazano na integrującą rolę Lubelskiego Towarzystwa Naukowego w badaniach biologicznych.

Symposium miało charakter ogólnokrajowy, a organizatorem był Zakład Ochrony Przyrody UMCS w Lublinie, przy współdziałaniu Polskiego Towarzystwa Ekologicznego oraz Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Ogółem uczestniczyło w nim 88 osób, które zgłosiły swój czynny udział (doniesienia i plakaty), oraz ponad 50 osób spośród pracowników naukowych i studentów uczelni Lublina, biorących udział w posiedzeniach poszczególnych sekcji tematycznych. Materiały w postaci streszczeń referatów zostały przygotowane w formie zeszytu nr 4 Biuletynu PTEkol, a następnie w postaci publikacji pokonferencyjnej przygotowywanej przez Wydawnictwo UMCS, jak również jako angielskie rozszerzone streszczenia – przez Biuletyn PAN w Warszawie.

Obrady odbywały się w stylowym Pałacu Czartoryskich w Lublinie, który jest siedzibą Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Uczestników witała ekspozycja plakatowa prezentująca fragmenty dorobku badań ekologicznych poszczególnych uczelni Lublina. W ekspozycji Wydziału BiNoZ zwracał uwagę plakat doc. B. Czarneckiej, dotyczący badań populacyjnych nad *Senecio rivularis*. Oprócz bardzo starannie przygotowanych plakatów z Akademii Rolniczej, szczególnie z Katedry Entomologii kierowanej przez prof. A. Anasiewicz i Katedry Ekologii prof. I. Wojciechowskiego, uwagę zwracało 8 plakatów z zakresu ekologii i ochrony środowiska z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, który obchodził niedawno 75-lecie swojego istnienia.

Obrady w sesji plenarnej zainaugurowali: prezes Lubelskiego Towarzystwa Naukowego prof. Edmund Prost, przewodniczący II Wydziału Nauk Biologicznych LTN prof. Tadeusz Kęsik oraz dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMCS prof. Tadeusz Zawadzki. Inauguracyjną część obrad prowadziła prof. Alicja Breymeyer – prezes Polskiego Towarzystwa Ekologicznego. Referat prezentujący dorobek badań ekologicznych środowiska lubelskiego oraz integrującą rolę Lubelskiego Towarzystwa Naukowego w badaniach naukowych przedstawił doc. Tadeusz Puszkarski.

W sesji plenarnej wygłoszono 3 referaty. Prof. J. Gliwicz (SGGW) przedstawiła „Wybrane trendy we współczesnych badaniach ekologicznych”, oparty na doświadczeniach zdobytych podczas ostatniego Jej pobytu w Stanach Zjednoczonych. Zwróciła uwagę na konieczność rozszerzenia w badaniach ekologicznych stosunkowo wąskich specjalizacji i uwzględnienia osiągnięć genetyki i biologii molekularnej, dla wyjaśnienia strategii poszczególnych zachowań zwierzęcych.

Ośrodek lubelski reprezentował prof. I. Wojciechowski z AR, przedstawiając referat „Ekologia w naukach stosowanych, w ochronie przyrody i ochronie środowiska”. Omówił w nim wiele przykładów pomyślnych zastosowań osiągnięć ekologii do działań praktycznych. W oparciu o dane z Makroregionu Lubelskiego omówione zostały również i te działania, które wbrew intencji autorów przyspieszyły zanikanie objętych ochroną gatunków.

Prof. J. Weiner (UJ) w niezmiernie interesujący sposób wypowiedział się nt. „Etyka w badaniach ekologicznych”. Poruszone w referacie zagadnienia dotyczyły zarówno dobrych obyczajów w nauce, postaw w badaniach naukowych, przykazań religijnych i przykazań ekologicznych, a również takich spraw jak np. opiniowanie projektów badawczych przez ekologów dla KBN.

W czasie przerwy odbyło się Doroczne Zebranie i Walne Zgromadzenie PTEkol. Po udzieleniu absolutorium ustępującemu Zarządowi, wybrano nowe władze Towarzystwa, liczącego w chwili Zjazdu 246 członków. Prezesem PTEkol wybrano dra hab. Michała Kozakiewicza z Uniwersytetu Warszawskiego. W czasie dyskusji prof. T. Prus i prof. L. Ryszkowski przedstawili działania reprezentantów Polski w towarzystwach międzynarodowych, w tym w INTECOL-u, którego PTEkol jest członkiem.

Po przerwie obiadowej obradowano w 2 sekcjach:

Sekcja I „Ekologia behawioralna” obradowała pod kierunkiem prof. A. Łomnickiego z UJ w Krakowie, który wygłosił wykład inauguracyjny. W ciągu dwóch dni obrad w tej sekcji zaprezentowano 18 doniesień oraz przedstawiono na sesji plakatowej 20 prac, w tym 9 oryginalnych.

Sekcja II „Środowiska wodne i antropogeniczne” obradowała pod kierunkiem prof. S. Radwana z AR w Lublinie. Po jego wystąpieniu wprowadzającym wygłoszono w ciągu dwóch dni obrad 15 doniesień oraz przedstawiono na sesji plakatowej 27 prac, w tym 18 oryginalnych.

W sekcji I na szczególną uwagę zasługiwały: doniesienie M. Buszko i S. Kossak, dotyczące zachowań wilków i rysi, oraz doniesienia K. Schmidta i in. dotyczące przestrzennej i socjalnej struktury populacji rysi. Obydwa doniesienia obejmowały wyniki badań z Puszczy Białowieskiej, ale wykonanych w oparciu o diametralnie różne metody badawcze (pierwsze – tradycyjne tropienia, a drugie – dane telemetryczne).

Kolejne doniesienie zaprezentowane przez P. Tryjanowskiego (z UAM Poznań) odnosiło się do homoseksualnych zachowań samców *Anatidae*. Autor starał się ten rodzaj zachowania umiejscowić w aktualnie przyjętych strategiach poszczególnych gatunków. Natomiast K. Hałupka (z Uniw. Wrocławskiego) przedstawił zagadnienia związane z obroną gniazda u świergotka łąkowego, starając się powiązać je z wpływem zaawansowania sezonu lęgowego. Sesję zakończyło zademonstrowanie przez prof. J. Gliwicz zastosowań graficznych programów komputerowych w badaniach z zakresu ekologii.

W czasie obrad sekcji I w sesji plakatowej przedstawiono prace dotyczące roślin (np. H. Trzcńska-Tacik – UJ – „Zróżnicowanie behawioru *Galinsoga ciliata* i *G. parviflora*”), ale przede wszystkim zwierząt. S. Kossak zaprezentowała zagadnienia intensywności penetracji i wykorzystania siedlisk leśnych przez jelenie w Puszczy Białowieskiej, nawiązując do uprzednio wygłoszonego doniesienia o wpływie wilków i rysi na populacje jelenia.

Gospodarze (ZOP UMCS) zaprezentowali plakaty dotyczące badań nad błotniakiem łąkowym, który traktowany jest tutaj jako podstawowy model. J. Krogulec przedstawił kształtowanie się proporcji płci wśród piskląt błotniaka łąkowego, I. Kitowski i K. Czochoła – rzadki przypadek podziału lęgu (pomiędzy rodziców) u błotniaka łąkowego, a J. Wiącek (UMCS) i P. Koziół (AM) – strategię rozrodczą błotniaka łąkowego wg metody daktyloskopii genetycznej DNA. J. Kłoskowski przedstawił behawior przykrywania jaj związany z

wyborem miejsca gniazdowania u perkoza rdzawoszyjnego. A. Kreft (KUL) zaprezentowała przegląd ekologicznych trendów w ochronie roślin na przykładzie nicieni. Swoje plakaty dotyczące ryb przedstawił również Instytut Zootechniki w Krakowie (zespół prof. A. Łysaka).

W drugim dniu sympozjum w sekcji I gospodarze przedstawili dalsze doniesienia dotyczące ekologii błotniaka łąkowego. J. Krogulec omówił wahania liczebności ofiar (*Microtus arvalis*) w siedlisku, wskazując na nie jako na istotny czynnik warunkujący poziom redukcji lęgów poprzez głód i agresję w obrębie rodzeństwa błotniaków łąkowych; J. Wiącek przedstawił możliwość wpływu dokarmiania samic (przez samców) na czas trwania okresu przedlęgowego, I. Kitowski podał charakterystykę siedlisk wykorzystywanych przez młode błotniaki łąkowe w okresie postpisklęcym; J. Kloskowski przedstawił zmiany częstości agresji terytorialnej u perkoza rdzawoszyjnego. Zagadnienia synantropizacji zostały zaprezentowane na przykładzie sroki (T. Puszkarski i in.) oraz na przykładzie ptaków wodnych, zimujących na zbiornikach osadowych Zakładów Azotowych w Puławach (S. Ligęza i M. Bień, AR).

Na zakończenie obrad w sekcji I gospodarze przedstawili referaty przeglądowe, w tym oparte również o własne doświadczenia: J. Kloskowski zaprezentował perspektywy wykorzystania zapisu filmowego i komputerowej analizy tego zapisu w badaniach behawioralnych, I. Kitowski mówił o możliwościach zastosowania telemetrii w badaniach nad ekologią okresu postpisklęcego ptaków drapieżnych, J. Krogulec przedstawił przegląd współczesnych hipotez na temat przystosowawczego znaczenia asynchronicznego wykluwania u ptaków, T. Puszkarski mówił o potrzebie i możliwościach wykorzystania osiągnięć ekologii behawioralnej w ochronie przyrody w Makroregionie Lubelskim.

W sekcji II „Środowiska wodne i antropogeniczne”, pomyślanej jako uzupełnienie sekcji podstawowej, wydzielono bloki problemowe związane z wpływem zanieczyszczenia środowiska na organizmy w lasach (K. Dyguś), w agrocenozach (J. Banaszak i in.) i w wodzie (M. Misztal i in.) oraz z łańcuchami kumulacyjnymi skażeń w organizmach (J. Pinowski i in.) i w rejonach o silnej presji przemysłowej (S. Seniczak i in.). Przedstawiono też liczne badania faunistyczno-ekologiczne pochodzące przede wszystkim z ośrodka lubelskiego. Podobne bloki były wydzielone na sesji plakatowej, przy czym najliczniej prezentowane były plakaty dotyczące środowisk wodnych oraz plakaty z parków krajobrazowych i obszarów objętych próbami ekologicznego zagospodarowania i renaturalizacji.

Duża liczba doniesień i plakatów, ściśle przestrzegany czas wystąpień, nie sprzyjały dyskusji, ale przy kawie, w stylowym bufecie, toczyła się ona nie mniej zażarcie jak na sali obrad.

Lucyna Puszkarska i Tadeusz Puszkarski